

Л.В. СУС**(Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир, Україна)***Ю.А. КАРПИШИН*****(Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир, Україна)*

Стратегія державного регулювання соціальної відповідальності агрохолдингів

Метою статті є окреслення проблем нерозвинутого інституту соціальної відповідальності в аграрній сфері та обґрунтовано шляхи їх вирішення. Розкрито особливості функціонування агрохолдингів та здійснення ними політики соціальної відповідальності. Визначено головні напрямки соціальної відповідальності провідних агрохолдингів України та згруповано цілі політики соціальної відповідальності бізнесу на внутрішні, що направлені на досягнення фінансово-економічних та соціально-екологічних орієнтирів з метою формування привабливої національної інноваційної інфраструктури аграрної сфери, та зовнішні – на необхідність позиціонування України в міжнародному середовищі. Обґрунтовано запровадження сучасних підходів до взаємодії держави, суспільства і великого агробізнесу, заснованих на врахуванні як найширшого кола інтересів зацікавлених осіб, що включає в себе співробітників, постачальників, кредиторів, а також місцеву та світову громадськість, з метою забезпечення сталого розвитку сільських територій. Запропоновано механізм реалізації заходів щодо посилення соціальної відповідальності із зазначенням шляхів та напрямків активізації нормативних, організаційних, інформаційних та фінансових заходів державної політики. Зокрема розроблено інструментарій державного регулювання соціальної відповідальності агрохолдингів.

Ключові слова: агрохолдинги, соціальна відповідальність, зацікавлені сторони, сільські території, державне регулювання, інструментарій регулятивного впливу.

Л.В. СУС*(Житомирський національний агроекологічний університет, г. Житомир, Україна)***Ю.А. КАРПИШИН***(Житомирський національний агроекологічний університет, г. Житомир, Україна)*

Стратегия государственного регулирования социальной ответственности агрохолдингов

Целью статьи является определение проблем неразвитости института социальной ответственности в аграрной сфере и обоснование пути их решения. Раскрыты особенности функционирования агрохолдингов и осуществления ими политики социальной ответственности. Определены основные направления социальной ответственности ведущих агрохолдингов Украины и сгруппированы цели политики СВБ на внутренние, направленные на достижение финансово-экономических и социально-экологических ориентиров с целью формирования привлекательной национальной инновационной инфраструктуры аграрной сферы, и внешние - на необходимость позиционирования Украины в международной среде. Обосновано внедрения современных подходов к взаимодействию государства, общества и крупного агробизнеса, основанных на учете как широкого круга интересов заинтересованных лиц, включающий в себя сотрудников, поставщиков, кредиторов, а также местную и мировую общественность, с целью обеспечения устойчивого развития сельских территорий. Предложено механизм реализации мероприятий по усилению социальной ответственности с указанием путей и направлений активизации нормативных, организационных, информационных и финансовых западе в государственной политике. В частности, разработан инструментальный государственный регулирования социальной ответственности агрохолдингов.

Ключевые слова: агрохолдинги, социальная ответственность, заинтересованные стороны, сельские территории, государственное регулирование, инструментальный регулятивного воздействия.

* Сус Леся Валеріївна, старший викладач кафедри фінансів і кредиту Житомирського національного агроекологічного університету (м. Житомир).

** Карпишин Юрій Анатолійович, аспірант Житомирського національного агроекологічного університету (м. Житомир).

Strategy of State Regulation of the Agroholdings' Social Responsibility

The purpose of the article is to outline the problems resulting in the lack of development of the social responsibility institute in the agrarian sector and to substantiate the ways to resolve the same. It discloses the particulars of operation of agricultural holdings and the social responsibility policy pursued by them. It also determines the key directions of social responsibility of leading agricultural holdings of Ukraine and groups the objectives of the social responsibility policy of the business by internal (aimed at achievement of financial and economic and social and environmental benchmarks in order to create the attractive national innovative infrastructure of the agrarian sector) and external (necessity to position Ukraine in the international environment). It substantiates the implementation of contemporary approaches to interaction of the state, society and major agrarian business in view of the largest circle of interests of interested parties including co-workers, suppliers, creditors and the local and world community in order to ensure sustainable development of rural territories. It proposes the mechanism of implementation of measures to increase social responsibility specifying the ways and areas to activate regulatory, organizational, informational and financial measures of the state policy. In particular, the tool of the state regulation of social responsibility of agrarian holdings is developed.

Keywords: *agroholdings, social responsibility, stakeholders, rural areas, state regulation, tools of regulatory influence.*

Постановка проблеми. Історично так склалося, що Україна позиціонує себе як країна з високим аграрним потенціалом. Цілком логічно, що за таких умов домінуючу роль у розвитку країни повинен відігравати аграрний бізнес. Існуюча ситуація на селі значною мірою визначається діяльністю місцевих аграрних підприємств. Успішні аграрні підприємства є запорукою розвитку села, адже вони забезпечують роботою місцевих жителів, сплачують податки до місцевих бюджетів, підтримують, а подекуди і розвивають сільську інфраструктуру. Вагому роль в цьому відіграє політика соціальної відповідальності бізнесу, і зокрема аграрних холдингів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективне ведення виробництва неможливе без ліквідації соціальної напруги та встановлення партнерських відносин між агрохолдинговими структурами та територіями, у межах яких вони здійснюють господарську діяльність. Подальший розвиток економіки сільського господарства значною мірою визначатиметься рівнем науково-практичного опрацювання соціальних аспектів трансформації діяльності агрохолдингів. З цього приводу цінними є розробки А.Є. Данкевича, П.Т. Саблука, С.І. Дем'яненка, В.Г. Андрійчука, О.О. Єранкіна, В.В. Юрчишина, Л.В. Смолія, Й.С. Завадського, І.В. Прокопи, Л.О. Шепотько та інших дослідників. Проте, можливості взаємодії держави, суспільства і агрохолдингів потребують поглибленого вивчення задля посилення соціальної відповідальності аграрного бізнесу.

Метою статті є окреслення проблем нерозвинутого інституту соціальної відповідальності в аграрній сфері та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Методика дослідження. Для виконання

поставленого завдання в ході його проведення використано економіко-статистичні методи дослідження, зокрема монографічний, табличний та графічний методи.

Виклад основних результатів. Зарубіжний досвід свідчить, що бізнес змінює корпоративну та соціальну культуру, що проявляється у прийнятті на себе бізнесом соціальної відповідальності. Це вже стає частиною бізнесу і гарною візитівкою у його розвитку. Тому цей досвід є важливим для українських агрохолдингів в питаннях відповідальності за соціальну інфраструктуру сільських територій. Слід усвідомлювати, що соціально орієнтована діяльність приносить підприємствам, що реалізують власні соціальні програми, відчутну вигоду: вони функціонують значно успішніше і ефективніше ніж компанії, що не мають таких програм, завдяки зміцненню репутації та іміджу, підвищенню ефективності ведення бізнесу та інвестиційної привабливості компанії [6].

Великі холдингові аграрні компанії повинні були б одними із перших змінити поставлені пріоритети з отримання максимальних прибутків до забезпечення оптимальних вигод між бізнесом та громадою. Адже саме соціальна відповідальність бізнесу забезпечує сталий розвиток компанії у довготривалій перспективі, сприяючи ефективності праці, зберігаючи соціальну стабільність суспільства в цілому. Проблема полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку аграрні компанії не бачать соціальну відповідальність дієвим інструментом підвищення їхньої інвестиційної привабливості, хоча і визнають необхідність її розвитку. Короткий аналіз політики соціальної відповідальності найбільших українських агрохолдингів здійснено в табл. 1.

Напрями та характеристика політики соціальної відповідальності агробізнесу

Агро-холдинг	Характеристика соціальної відповідальності
Ukrland farming	Гарантії безпеки виробничого процесу, створення безпечних умов роботи для працівників компанії та захисту їхнього здоров'я, інвестування в розвиток свого персоналу, створюючи можливості для самореалізації й навчання працівників.
	Реалізація багатовекторної програми співпраці з провідними українськими аграрними вищими навчальними закладами: Херсонський та Миколаївський державні аграрні університети, Полтавська державна аграрна академія, Дніпропетровський національний аграрний університет і Житомирський національний агроєкологічний університет.
	Здійснення ремонту шкіл й дошкільних навчальних закладів, шкіл-інтернатів для дітей з фізичними вадами, лікарень, будинків культури, розташованих переважно в районах, де є виробничі потужності агрохолдингу. У школах, дитячих будинках відкриваються комп'ютерні класи і проводиться Інтернет.
	Формою співробітництва з регіонами є соціальні договори з місцевими радами, за умовами яких відраховується плата з кожного гектара землі, орендованої в конкретному районі, до місцевого бюджету, яка потім використовується на вирішення першочергових питань місцевої громади, таких як ремонт доріг та освітлення вулиць.
	Проведення виставок і фестивалів, відзначення державних свят та подій місцевого значення, участь в організації днів села і днів поля, привітання новорічними подарунками дітей.
Кернел Групп	створено благодійний фонд «Разом з Кернел», за допомогою якого структурується соціальна активність компанії, а саме: будівництво доріг, спортивних й дитячих площадок, ремонт шкіл, садочків, фельшерсько-акушерських пунктів, придбання ліків.
Астарта Київ	1 % від прибутку виділяється на реалізацію соціальних програм, а саме: фінансова підтримка дитячих будинків, лікарень, будинків ветеранів і учасників війни, церков, шкіл. Надається можливість навчання у вищих навчальних закладах України за рахунок холдингу кращим учням підшефних шкіл, підтримуються дитячі футбольні команди, організуються екскурсії переможцям олімпіад, надається допомога у придбанні новітнього технічного устаткування. Інвестування у розвиток персоналу (навчання та тренінги)
МХП	Підтримка реалізації масштабних інфраструктурних об'єктів
Мрія Холдинг	Розвиток інфраструктури, медицини, освіти, на духовність, благоустрій, культуру і спорт, підтримка бійців АТО, потреби громад, адресну допомогу населенню.
ІМК	Соціальна програма «ІМК допомагає» здійснюється за трьома напрямками: соціальна допомога на розвиток місцевої інфраструктури; соціальна допомога працівникам підприємств ІМК; соціальна допомога пайовикам
Укрпром інвестагро	Своєчасна виплата заробітної плати, сплата податків, професійний розвиток та захист персоналу
	Зобов'язання перед кожним конкретним пайовиком з виплати орендної плати, надання послуг із обробки землі, інших зобов'язань, передбачених договором оренди
	Соціальні інвестиції, спрямовані на розвиток регіонів присутності
Агро Generation	Охорона навколишнього середовища
Harv East Holding	Взято під опіку школи, підтримуються дитячі футбольні команди, надається допомога у придбанні новітнього технічного устаткування.
	Гарантування безпечних умов праці, розвиток співробітників та підтримання їх благополуччя
	Розвиток місцевих громад та взаємодія із зацікавленими сторонами
	Охорона навколишнього середовища та підвищення енергоефективності, гарантування якості продукції та послуг
Нібулон	Корпоративне волонтерство
	10 % від фонду заробітної плати направляються на соціально важливі проекти, а саме: забезпечення належних умов для здобуття базової освіти, покращення рівня медичного обслуговування. Допомагає місцевим будинкам культури, бібліотекам у придбанні сучасного комп'ютерного, копіювального, музичного та іншого обладнання. Розроблено програму «Нібулонівський стандарт», відповідно до якої здійснюється допомога дитсадкам, інтернатам;
	Допомога у розбудові інфраструктури українського села. Виступає ініціатором нових підходів до освоєння цих коштів громадами, створюючи довірчі відносини між суспільством і бізнесом та успішно залучає громаду до активної участі у вирішенні тих чи інших соціальних проектів;
	Охорона та збереження навколишнього середовища, впровадження енергозберігаючих новітніх технологій на виробництві; рівні можливості та найкращі умови праці.
Сварог Вест Груп	У 2006 р. впровадження програми соціальних інвестицій «З людьми і для людей». У 2010 р. з Благодійним фондом «Зміцнення громад» підписано договір про спільну реалізацію програми. З 2014 р. напрямками благодійного фонду є: дослідження проблем громад; навчально-методична допомога; грантова підтримка громадських громад; гуманітарна допомога; правова допомога
	Налагоджена чітка схема комунікації з лідерами територіальних громад, представниками органів місцевого самоврядування, посадовцями і усіма небайдужими людьми.

Джерело: власні дослідження авторів на основі даних офіційних сайтів агрохолдингів.

На жаль, в Україні протягом довгого періоду розв'язання соціальних проблем зводилося суто до функцій державних структур, тоді як бізнес виступав лише наповнювачем бюджету для здійснення майбутніх державних соціальних виплат. Поза увагою аграрного бізнесу залишалося таке питання, як сприяння розвитку сільської місцевості. Принцип бізнесу «кожен має займатися своєю справою», тобто, аграрні підприємства мають займатися аграрним бізнесом, а місцеві громади – розвитком сільських територій, втілити в практику виявилось досить складно. Всі поривання держави зупинилися через недостатнє фінансове забезпечення бюджетів сільських громад.

Соціальна відповідальність агробізнесу в Україні знаходиться в стадії розвитку, а в переважних випадках навіть на стадії осмислення та зародження. Найбільш активними у формуванні політики соціальної відповідальності є, насамперед, агрохолдинги з іноземними інвестиціями, які переносять в український бізнес сучасні світові практики, принципи і стандарти. Як показують дослідження, великий аграрний бізнес готовий провадити політику соціальної відповідальності. Всі агрохолдинги практикують корпоративну соціальну відповідальність, але лише ті, які котуються на міжнародних фондових біржах, мають задокументовану програму діяльності в сфері корпоративної соціальної відповідальності. Підкреслимо, що такі програми прийняті порівняно недавно, а це свідчить, що соціальні проблеми в сільській місцевості України набирають обертів.

Агрохолдинги повідомляють, що їхні витрати на соціальну відповідальність – в основному на розвиток громад – варіюються від 2 \$ до 6 \$ на гектар землі в користуванні. Крім того, ряд агрохолдингів також створюють резервні фонди, щоб реагувати на термінові / форс-мажорні соціальні та екологічні заходи [5, с. 25]. За даними звіту 2015-2016 рр., Кернел Груп збільшив соціальні витрати на 29 %, до 39,6 млн грн. в т.ч. дороги – 8,0 млн грн., ремонт шкіл – 5,0 млн грн., ремонт садочків – 2,5 млн грн, фельшерсько-акушерські пункти та ліки – 1,6 млн грн., дитячі майданчики – 0,1 млн грн.

Бюджет соціальних та благодійних програм Астарта Київ постійно зростає. Так у 2016 р. він становив – 35 млн грн., у 2015 р. – 30, у 2014 р. – 28 млн грн. За результатами діяльності 2016 р. в освіту інвестовано 4,1 млн грн. (172 об'єкти), в медицину 5,2 млн грн. (58 об'єктів), благоустрій – 3 млн грн. (33 об'єкти), культура і духовність – 2,5 млн. грн. (63 об'єкти).

Інвестиції компанії «Миронівський Хлібопродукт» (МХП) в соціальну сферу в 2016 р склали 67,47 млн грн. Сума інвестицій збільшилася в 2016 р на 56 % в порівнянні з 2015 р (43,12 млн грн.). Збільшення відбулося внаслідок підтримки реалізації масштабних інфраструктурних проектів.

Обсяг соціальних та благодійних витрат Укрпромінвест-Агро складає 10,5 млн грн. Агрохолдинг Нібулон реалізував грандіозний проект

по будівництву 10 очисних споруд, а Сварог Вест Груп надав різносторонню допомогу громадам 309 сіл і селищ та 27 міст. Агрохолдинг «Мрія» тільки за 1 півріччя 2017 р. направив на соціальні проекти 8,8 млн грн., а саме на розвиток інфраструктури – 2,4 млн грн., медицини – 476,8 тис. грн., освіти – більше 1 млн грн., на духовність – більше 1 млн грн., благоустрій – 610,2 тис грн., культуру – 796,1 тис. грн., спорт – 345,6 тис. грн., підтримка бійців АТО – 851,3 тис. грн., потреби громад – 573,0 тис. грн., адресну допомогу населенню – 492,7 тис грн.

Однак зазначений процес потребує певної координації та стимулювання, а відтак активної участі в ньому держави, яка повинна визначити соціальну відповідальність як бажану поведінку для бізнесу (до цього вже дійшли державні органи країн-членів ЄС) [3].

З метою інтенсифікації участі агрохолдингів у розвитку сільської місцевості, слід чітко розділити сферу відповідальності держави та приватного бізнесу. При здійсненні аграрної політики за державою треба залишати ті функції, які безпосередньо належать до її компетенції (передусім питання, пов'язані із продовольчою безпекою), або ті, що їх державні органи можуть компетентно виконати. Завдання держави при цьому полягає у встановленні спеціальних стимулів та чітких і прозорих «правил гри» й недопущенні лобювання інтересів окремих учасників ринку та суб'єктивного визначення власних повноважень. Влада та бізнес мають укладати своєрідні угоди або меморандуми щодо врахування стратегічних інтересів усіх сторін та пошуку шляхів до компромісу зі спірних питань. Державі потрібно сприймати агрохолдинги як об'єктивну реальність і заходами державної політики спрямовувати їх діяльність в русло державної аграрної стратегії, зокрема і щодо розвитку сільських територій [4, с. 32-34].

Інтеграція України до Європейського союзу передбачає запровадження сучасних підходів до взаємодії держави, суспільства і великого агробізнесу, заснованих на врахуванні як найширшого кола інтересів зацікавлених осіб, що включає в себе співробітників, постачальників, кредиторів, а також місцеву та світову громадськість, з метою забезпечення сталого розвитку сільських територій. Проведення політики соціальної відповідальності передбачає виділення декілька основних типів зацікавлених сторін, які є представниками внутрішньої сторони агрохолдингу, соціальних групи, владних структур, засобів масової інформації та інвесторів (рис. 1).

Зацікавлені сторони мають різні сфери інтересів та ступені відповідальності й повноважень, котрі можуть змінюватися протягом життєвого циклу проекту по соціальній відповідальності. Участь цих сторін варіює – від періодичної участі у вирішенні певних питань до надання повної спонсорської підтримки – фінансової, політичної, правової або будь-якої іншої.

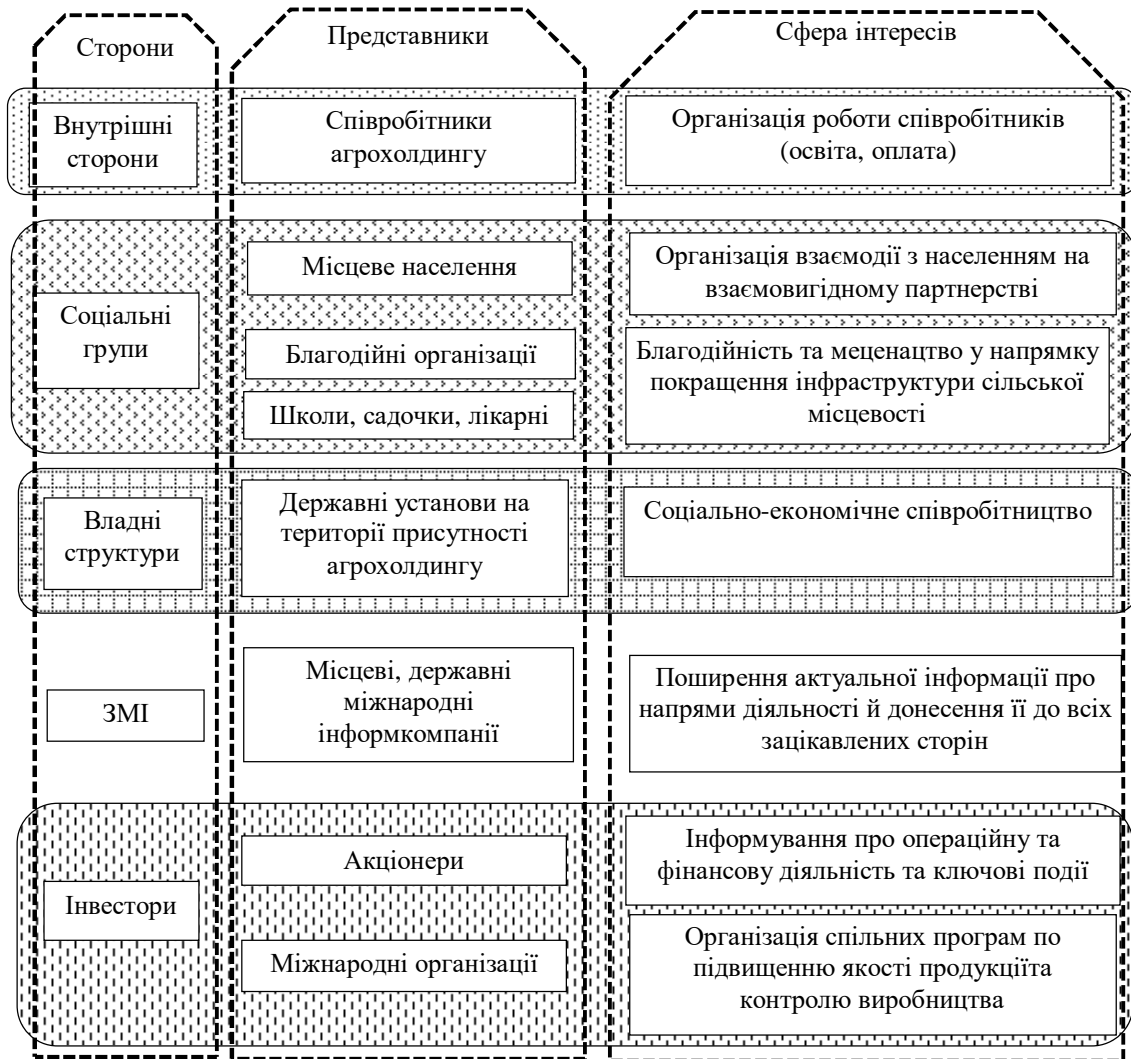

Рис. 1. Сфера взаємодії агрохолдингів із зацікавленими сторонами щодо соціальної відповідальності
Джерело: власні дослідження.

У ході запровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні зацікавлені сторони формують зовнішні та внутрішні цілі, які стають рушіями подальшого сталого розвитку країни. Зауважимо, що внутрішні цілі політики соціальної відповідальності зацікавлених сторін в особі громади, держави та агрохолдингів направлені на досягнення фінансово-економічних та соціально-екологічних орієнтирів з метою формування привабливої національної інноваційної інфраструктури аграрної сфери, а зовнішні цілі – на необхідність позиціонування України в міжнародному середовищі (рис. 2).

Погоджуємося з тим, що соціальна відповідальність бізнесу має включати відповідальність за вплив рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка:

- сприяє сталому розвитку, у т. ч. здоров'ю і добробуту суспільства;
- зважає на очікування заінтересованих сторін; відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки;
- інтегрована у діяльність організації та практикується в її відносинах.

Таким чином, соціальна відповідальність бізнесу є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо [3, с. 1-2].

Питаннями розвитку соціальної відповідальності агробізнесу мають перейматися не лише самі компанії, громадські об'єднання ділової спільноти, експертні й міжнародні організації, але й органи державної влади, як це робиться в багатьох країнах світу. Державне регулювання діяльності агрохолдингів має стати частиною механізму державної політики щодо розвитку соціальної відповідальності бізнесу. При цьому регуляторна політика держави має бути спрямована на побудову соціального діалогу між владою та бізнесом з метою зближення позицій сторін та прийняття рішення, яке забезпечить інтереси сільської громади, працівників та роботодавців, державних органів управління з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання соціально-трудових відносин.

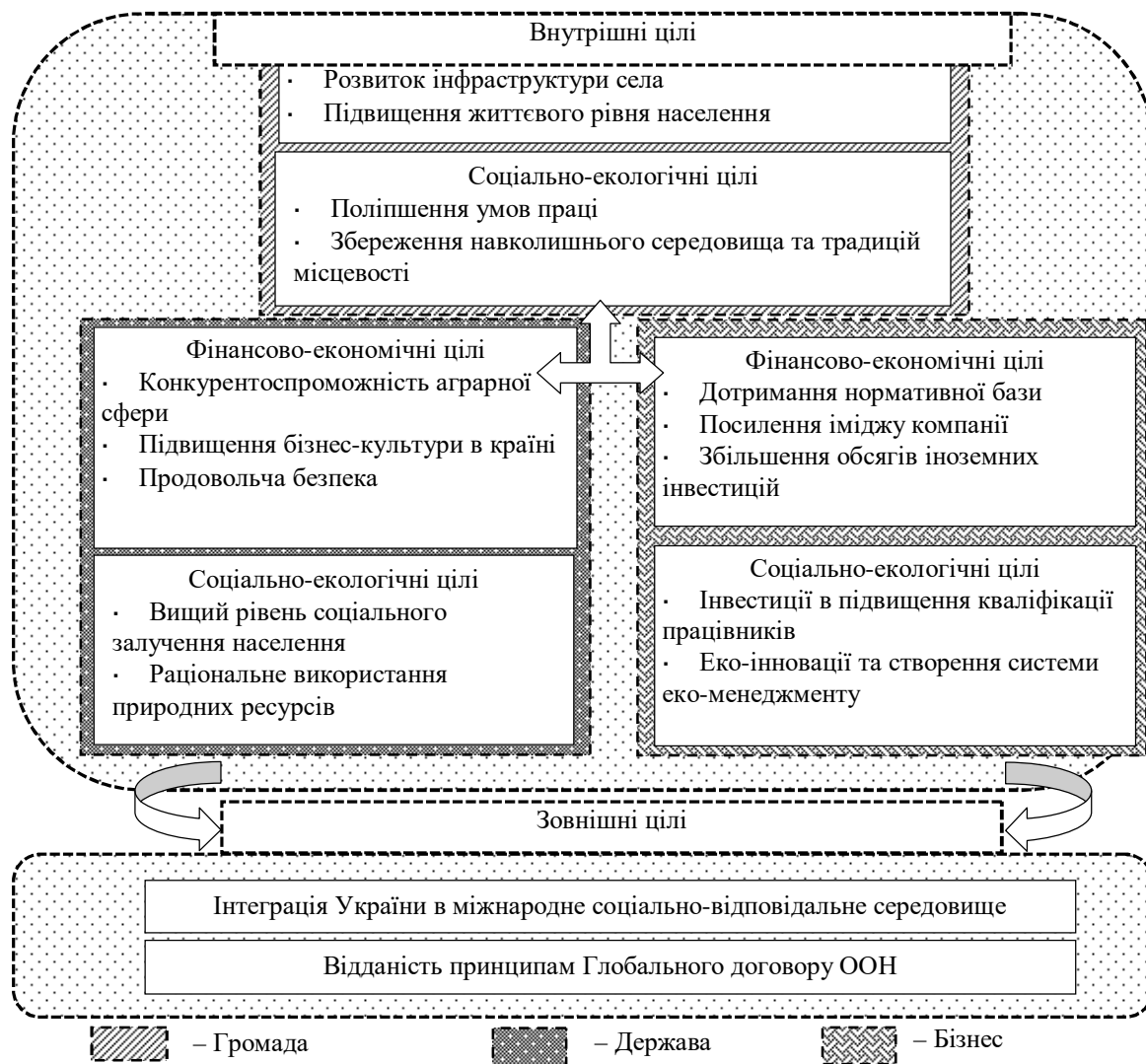

Рис. 2. Цілі зацікавлених сторін в соціальній відповідальності агрохолдингів

Джерело: власні дослідження.

З огляду на надзвичайну суспільну та економічну користь, що містить у собі соціальна відповідальність, питання її розвитку належать до сфери особливої уваги органів державної влади. Проявом цієї уваги є:

а) регулярне інформування зацікавлених сторін щодо результатів інтеграції соціальної відповідальності у діяльність агрохолдингових компаній задля сталого розвитку України, зростання суспільного добробуту та вирішення питань, визначених у національних програмних документах. При цьому надання інформації для зацікавленої цільової аудиторії має бути у зрозумілому форматі, шляхом надання інформації відповідними способами і каналами, в місцях, доступних зацікавленим сторонам, а також носити двохсторонній характер: по-перше, відображати позицію агрохолдингів щодо запровадження соціальної відповідальності у вигляді оприлюднення статистичної звітності соціальної відповідальності бізнесу; по-друге, висвітлювати роль держави в організації процесу сталого розвитку сільської місцевості та стимулюванні потенційно

готового бізнесу до соціально відповідальної діяльності у вигляді прес-релізів, дощок об'яв тощо;

б) обмін думками та інтересами між зацікавленими сторонами шляхом проведення консультацій, конференцій тощо. Двосторонній діалог дає можливість обом сторонам обмінятися інформацією, думками, вислухати і висловити проблеми, а також прийняти відповідні рішення. Важливу роль відіграє формування репрезентативної точки зору зацікавлених сторін і/або груп населення та побудова прозорого механізму відповіді на питання, пропозиції або скарги з боку зацікавлених сторін. Принципи такої взаємодії виключають залякування, примус або переслідування власних матеріальних інтересів. Ця взаємодія переглядаються і адаптуються в залежності від масштабів проекту. Саме на цьому етапі відбувається зародження спільної діяльності між державою та бізнесом;

в) організація спільної діяльності шляхом розроблення державних соціальних проектів розвитку села за участю агрохолдингів або програм підтримки стимулювання бізнесу до соціально відповідальної

діяльності. Завдяки цим програмам держава визначає бажану поведінку для бізнесу, долучає компанії приватного і державного секторів до спільного виконання соціально важливих завдань, матеріально стимулює бізнес до соціально відповідальної діяльності тощо;

г) участь у самостійно організованих заходах або ж заходах організованих зацікавленими сторонами. На даному етапі передбачається мінімальний вплив держави на формування соціальної відповідальності бізнесу (рис. 3).

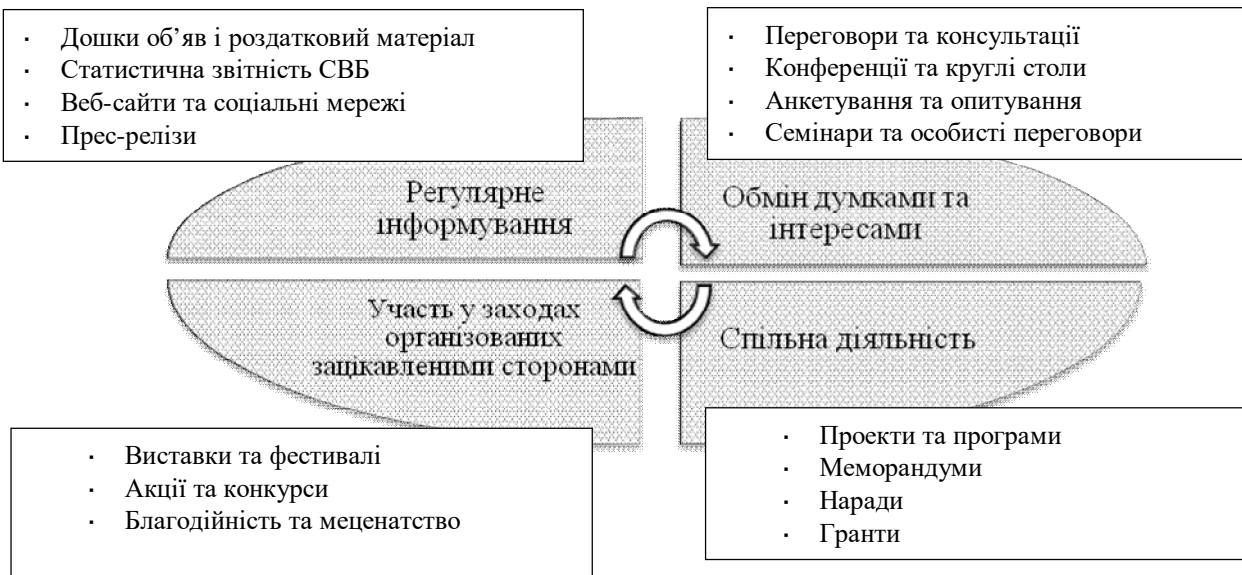

Рис. 3. Соціально-економічна взаємодія агрохолдингу з державними структурами

Джерело: власні дослідження.

Отже, державне регулювання соціальної відповідальності агрохолдингів має сприяти впровадженню стимулів для поширення практики соціальної відповідальності, підвищенню обізнаності бізнесу і громади щодо даного виду відповідальності, поширенню досвіду українських компаній,

заохоченню компаній до розвитку нефінансової звітності. Виконання вищезазначених завдань може бути досягнуто у разі активізації нормативних, організаційних, інформаційних та фінансових заходів державної політики щодо підвищення соціальної відповідальності агрохолдингів (рис. 4).

Рис. 4. Інструментарій державного регулювання соціальної відповідальності агробізнесу

Джерело: власні дослідження.

На етапі встановлення сфери соціальної відповідальності бізнесу важливу роль відіграють адміністративні методи регулювання, метою яких є створення підґрунтя (як комплексу норм, правил, окремих організаційних інструментів) та сприятливих умов для інтеграції соціальної відповідальності у діяльність компаній задля сталого розвитку України. Найбільш доцільним адміністративними важелями є запровадження єдиних підходів до розуміння соціальної відповідальності бізнесу в Україні всіма групами заінтересованих осіб та впровадження систем і стандартів управління, що кореспондують із соціальною відповідальністю, розробити нормативну базу з метою впровадження екологічного та соціального маркування і методик його використання.

Організаційні та інформаційні методи регулювання повинні бути спрямовані на створення інституцій до компетенції яких належали б аналіз існуючого стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні та сприяння її подальшому розвитку. Одним із таких інститутів міг би стати консультативно-інформаційний центр з питань соціальної відповідальності бізнесу при місцевих державних органах управління та постійно-діючий орган аналізу стану соціальної відповідальності бізнесу при статистичних управліннях.

Інформаційні методи державного регулювання повинні спрямовуватися на розвиток системи нефінансового звітування з метою більшої поінформованості суспільства щодо різних аспектів соціальної відповідальності бізнесу. Потреба у виробленні державної політики в сфері соціальної відповідальності бізнесу актуалізована ще й сучасними інтеграційними процесами, оскільки провідні світові компанії, обираючи партнерів на ринках, що розвиваються, приділяють велику увагу дотримання ними стандартів щодо забезпечення прав людини, трудових відносин, охорони навколишнього середовища тощо. Відтак було б цілком логічно, щоб агрохолдинги доносили свою позицію щодо соціальної відповідальності у вигляді інформаційних соціальних звітів про пророблену ними роботу. Проведений аналіз офіційних сайтів провідних агрохолдингів дає можливість стверджувати, що інформаційне наповнення нефінансових соціальних звітів має більш показовий характер. Кількісні показники результативності соціальних заходів не наводяться, що ускладнює проведення комплексної оцінки ефективності соціальної відповідальності, а також унеможливує оцінку її динамічних зрушень.

Враховуючи всю складність фінансової частини формування видатків бюджету України фінансові методи державного регулювання не мають базуватися виключно на бюджетних дотаціях та податкових пільгах для агрохолдингів. На нашу думку, фінансові методи державного регулювання соціальної відповідальності агрохолдингів являють собою чіткі сигнали від держави щодо важливості соціальної відповідальності бізнесу, стимулювання без посилення адміністративного тиску, сприяння та заохочення до соціальної відповідальності у вигляді

фінансових преференцій для бізнесу із соціальною відповідальністю на довгостроковій основі як на центральному рівні, так і на рівні регіону та громади. Наприклад, першочергове отримання цільових кредитів; впровадження пільгового періоду сплати процентів; доступ до інвестицій; пільгові умови оплати зовнішньої (та інших видів) реклами; отримання «фінансових канікул тощо.

Преференції можуть стосуватись можливості вибору зручних для ведення бізнесу територій; полегшення доступу до ринків збуту; першочергове укладання державних контрактів із соціально відповідальними організаціями; стимулювання місцевими органами влади придбання товарів, що виготовлені соціально відповідальним підприємцем тощо [2, с. 25].

Потрібно погодитися з тим, що агрохолдинги зареєстровані у містах рідко сплачують податки до місцевих бюджетів. Колишні колективні сільськогосподарські підприємства, які втратили статус юридичної особи, перетворилися у філії або підрозділи агрохолдингів (Держкомстат обліковує їх в категорії «підприємства інших форм власності»). Це звичайно є недоліком для сільських територій. Тому на рівні держави потрібно запровадити механізм, який би забезпечував сплату податків підприємствами і організаціями, що ведуть агробізнес не за місцем реєстрації їх головної компанії, а за місцем діяльності їх аграрних підрозділів, тобто у сільській місцевості. Це дозволить сільським радам акумулювати кошти місцевих бюджетів для розвитку соціальної інфраструктури села [1, с. 13].

На думку ділової громади в державі назріла необхідність прийняття Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні та програми її реалізації, яку було підготовлено спільно з Мережею Глобального договору ООН в Україні, Центром розвитку корпоративної соціальної відповідальності та Українською спілкою промисловців і підприємців. Розроблена стратегія зазнала критики відносно нечіткого формулювання сценарію діалогу між владою, реальним сектором і суспільством.

Висновки. Наші дослідження показали, що агрохолдинги підтримують сільські території, але ця допомога, як правило, має благодійний характер і здійснюється як одноразово, фрагментарно, так і систематично. Аграрний бізнес завжди може призупинити будь-які соціальні проекти, вказуючи на їх необов'язковість. Для зміни таких поглядів в протилежну сторону необхідна значна адміністративна, організаційна, інформаційна та фінансова підтримка держави, оскільки сучасна модель ведення бізнесу агрохолдингами свідчить, що вони мають єдину головну мету – це вилучення максимальної вигоди з використання сільськогосподарських угідь України при мінімальних витратах для підтримки життєдіяльності сільської місцевості.

Для забезпечення якісного механізму реалізації заходів щодо посилення соціальної відповідальності слід чітко розділити сферу відповідальності держави та приватного аграрного бізнесу і розробити систему

організаційних та фінансових преференцій агрохолдингам із соціальними інвестиціями. Агрохолдинги можуть розробити стратегії соціального партнерства з територіями присутності шляхом створення проектів, програм, грантів, соціальних угод з місцевими органами влади за участю сільського населення. Влада та бізнес мають укладати своєрідні угоди або меморандуми щодо врахування стратегічних інтересів усіх сторін та пошуку шляхів до компромісу зі спірних питань. Також слід докорінно переглянути фундаментальні принципи отримання підприємствами АПК України фінансової державної допомоги, пов'язавши її з виконанням ними соціальних функцій перед суспільством.

4 Список використаних джерел

1. Дем'яненко С. І. Агрохолдинги в Україні: добре чи погано?. К.: Ін-т економічних досліджень та політ. консультацій, 2008. 20 с.
2. Іваницька О. М., Іваницький О. В. Регулювання процесів запровадження соціальної відповідальності бізнесу: досвід розвинених країн та уроки для України. *Стратегія розвитку України*. 2015. № 2. С. 23-28.
3. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://svb.ua/publications/kontsepsiya-natsionalnoi-strategii-sotsialnoi-vidpovidalnosti-biznesu>
4. Єранкін О. О. Соціальна відповідальність агробізнесу в контексті вирішення проблем розвитку сільських територій. *Вісник Сумського національного аграрного університету, серія: економіка і менеджмент*. 2011. Вип. 2/6. С. 31-34.
5. Гагалюк Т., Шафт Ф. Корпоративна соціальна відповідальність аграрного бізнесу Звіт з аграрної політики APD/APR/08/2016 [Електронний ресурс]. URL: https://www.apd-ukraine.de/images/APD_APR_08-2016_CSR_in_Ukrainian_agriculture_ukr.pdf
6. Іртишева І. О., Стройко Т. В. Концептуальні основи відродження соціальної інфраструктури агропродовольчої сфери на засадах сталого розвитку. *Економіка природокористування і охорони довкілля: зб. наук. пр. / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»*. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. С. 23-28.
7. Смолій Л. В. Соціальна відповідальність агрохолдингів в Україні. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 квітня 2016 р., м. Дніпропетровськ)*. Дніпропетровськ, 2016. С. 617-622.
8. Данкевич А. Є. Соціально-економічні аспекти розвитку агрохолдингів. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 86-90.
9. Данкевич А. Є. Роль агрохолдингів у соціально-економічному розвитку села. *Агросвіт*. 2011. № 12. С. 30-35.
10. Лупенко Ю. О., Кропивко М. Ф. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності. *Економіка АПК*. 2013. № 7. С. 5-21.
11. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності/за ред. М. Ф. Кропивка. К.: ННЦ ІАЕ, 2013. 38 с.

4 References

1. Demianenko, S. I. (2008). *Ahrokhholdynhy v Ukraini: dobre chy pohano? [Agroholding in Ukraine: good or bad?]*. Kyiv: In-t ekonomichnykh doslidzhen ta polit. konsultatsii.
2. Ivanytska, O. M., Ivanytskyi, O. V. (2015). *Rehulivannia protsesiv zaprovadzhennia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu: dosvid rozvynenykh krain ta uroky dlia Ukrainy [Regulation of the processes of introducing social responsibility of business: the experience of developed countries and lessons for Ukraine]*. *Stratehiia rozvytku Ukrainy*, (2), 23-28.
3. Kontsepsiia Natsionalnoi stratehii sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini [Concept of the National Strategy of Social Responsibility of Business in Ukraine]. Retrieved from <http://svb.ua/publications/kontsepsiya-natsionalnoi-strategii-sotsialnoi-vidpovidalnosti-biznesu>
4. Yerankin, O. O. (2011). *Sotsialna vidpovidalnist ahrobiznesu v konteksti vyrishennia problem rozvytku silskykh terytorii [The social responsibility of agribusiness in the context of solving the problems of rural development]*. *Visnyk Sumskoho natsionalnogo ahrarnoho universytetu, seriia: ekonomika i menedzhment*, (2/6), 31-34.
5. Hahaliuk, T., Shaft, F. (2016). *Korporativna sotsialna vidpovidalnist ahrarnoho biznesu Zvit z ahrarnoi polityky APD/APR/08/2016 [Corporate social responsibility of agrarian business. The report on the agrarian policy APD/APR/08/2016]*. Retrieved from https://www.apd-ukraine.de/images/APD_APR_08-2016_CSR_in_Ukrainian_agriculture_ukr.pdf
6. Irtysheva, I. O., Stroiko, T. V. (2013). *Kontseptualni osnovy vidrodzhennia sotsialnoi infrastruktury ahroprodovolchoi sfery na zasadakh staloho rozvytku [Conceptual basis for the revival of the social infrastructure of the agrifood sector on the principles of sustainable development]*. In *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia* (pp. 23-28). Kyiv: DU IEPSR NAN Ukrainy.
7. Smolii, L. V. (2016). *Sotsialna vidpovidalnist ahrokhholdynhiv v Ukraini [Social responsibility of agroholdings in Ukraine]*. In *Aktualni problemy sotsialno-ekonomichnykh system v umovakh transformatsiinoi ekonomiky* (pp. 617-622) Dnipropetrovsk.
8. Dankevych, A. Ye. (2013). *Sotsialno-ekonomichni aspekty rozvytku ahrokhholdynhiv [Socio-economic aspects of the development of agricultural holdings]*. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, (4), 86-90.
9. Dankevych, A. Ye. (2011). *Rol ahrokhholdynhiv u sotsialno-ekonomichnomu rozvytku sela [The role of agroholdings in the socio-economic development of the village]*. *Ahrosvit*, (12), 30-35.
10. Lupenko, Yu. O., Kropyvko, M. F. (2013). *Ahrokhholdynhy v Ukraini ta posylennia sotsialnoi spriamovanosti yikh diialnosti [Agroholdings in Ukraine and strengthening the social orientation of their activities]*. *Ekonomika APK*, (7), 5-21.
11. Kropyvko, M. F. (ed.) (2013). *Rozvytok ahrarnykh kholdynhovykh formuvan ta zakhody z posylennia sotsialnoi spriamovanosti yikhnoi diialnosti [The development of agrarian holding companies and measures to strengthen the social orientation of their activities]*. Kyiv: NNTs IAE.